

comunica[ció]

reportatge

Vint anys de l'AAPV: 1989-2009

Per Rubén García i Sergi Mira

El passat mes de febrer s'han complit 20 anys de la creació de l'AAPV. Durant aquest temps, el món del teatre, de l'audiovisual i del doblatge han evolucionat junt a la resta de la societat. L'Associació ha sabut adaptar-se a tots aquests canvis gràcies a la tasca de tots aquells i aquelles que han treballant de manera voluntària amb un únic interès: la defensa dels drets dels actors i actrius. Des de l'Equilibrà

volem ressenyar aquest aniversari tan especial amb el present article -confeccionat a partir de les entrevistes realitzades a Teresa Lozano, Joan Peris, Pilar Almeria, Paco Alegre, Santiago Sánchez, Aureli Delgado, Eduardo Zamanillo, Amparo Mayor, Carles Alberola, Isabel Requena i Pep Ricart- i que intenta resumir els fets més destacats aquests vint anys d'història de l'Associació.

El teatre valencià durant els 70 i 80: els precedents

Pràcticament existeix unanimitat entre els actors en afirmar que en aquella època era molt difícil guanyar-se la vida treballant només en aquest món. El teatre que es feia al País Valencià, en termes generals, era un teatre independent, no professional, malgrat que existia un bon grapat de companyies com ara: PTV, Pluja, L'Entaulat, L'Horta, L'Om, Bambalina, La Cassola, Moma, Jàcara, Xarxa, Ananda, La Carreta, etc. Però el problema, com sol passar en aquests casos, és que no existia unitat. Per aquesta raó, es va formar l'anomenada Assembla, formada pels actors, directors i companyies del moment, en la qual es parlava i es debatia de la situació del teatre per tal d'unificar forces. Aquesta Assembla va ser

un dels precedents més importants de l'associacionisme en el món del teatre.

La posada en marxa de les primeres produccions teatrals del Centre Dramàtic de la Generalitat Valenciana (CDGV, 1988) va suposar que des d'una institució pública es podria generar treball per als actors i actrius valencians. "El Centre Dramàtic li va donar una gran empenta al teatre valencià, recorde que la primera temporada va ser boníssima, encara que després no es va continuar fomentant aquesta infraestructura", explica Joan Peris. Però, evidentment, el Centre Dramàtic no podia donar feina a tothom, pel que s'havia de buscar altres alternatives.

Una de les més esteses, la més important aleshores, va ser la del doblatge. Aquesta feina es realitzava bàsicament a Madrid i Barcelona i no va ser fins a aquests anys quan es començà a fer al País Valencià, fins i tot, abans que apareguera Televisió Valenciana. Molts del actors de doblatge recorden els seus primers treballs a Canal 10, una televisió de pagament que finalment no tingué l'èxit esperat; o a TVE, en les seues desconnexions per a la Comunitat Valenciana.

Per tant, a finals dels vuitanta, començava a engendrar-se un teatre de caire més professional, alhora que el doblatge es va convertir en una opció de treball alternativa per a guanyar-se la vida. Dos opcions diferents que obrien possibilitats de feina però que, al

Festa de l'AAPV celebrada a Casablanca.

Festa i lliuraments dels premis de l'Associació de 1992.

mateix temps, reclamaven ser regulades en un nou mercat de treball d'actors i actrius ja professionals. "Existia la necessitat de regular allò que en eixe moment donava treball i açò no era una altra cosa que el doblatge", recorda Pilar Almeria. Teresa Lozano també comparteix aquesta idea ja que "l'aparició del CDGV i del doblatge va ser el que va provocar el neixement de l'AAPV". "Els finals del vuitanta va ser un moment molt bonic de viure a la professió perquè es tenia la sensació que hi havia una cosa nova que començava", afegeix Santiago Sánchez.

Primera etapa: 1989-1993

El 20 de febrer de 1989 va ser la data en la que un centenar d'actors i actrius valencians es van reunir per a establir les bases de l'Associació d'Actors del País Valencià. Eixa primera reunió va tindre com a principal objectiu llegir i aprovar els estatuts de la nova institució, un text que va ser molt similar al d'altres associacions d'actors de l'Estat. Una vegada l'AAPV ja estava constituïda legalment, era l'hora de començar a treballar. En primer lloc, s'havia de triar una Junta Directiva amb un cap visible i representatiu de la professió. "Per aquesta raó, triàrem una de les actrius valencianes més importants del moment com a presidenta, Teresa Lozano", recorda Pilar Almeria. I, en segon lloc, era el moment d'eme-

tre una imatge pública, per la qual cosa l'Associació es va presentar a tots els estaments i institucions públiques valencianes. Va ser un moment molt il·lusionant, un moment de solidaritat entre els actors perquè s'havia de defensar l'emergent professió i es tenia clar que per aconseguir alguna cosa havien d'anar tots a una, encara que com recorda Teresa Lozano "les institucions no ens feien molt de cas" i, d'altra banda, acabaven de néixer i tot era "molt casolà". Al principi ni tan sols existia una seu per a poder reunir-se, per la qual cosa La Claca era un dels llocs habituals on celebrar les reunions o, fins tot, en casos particulars. Posteriorment, es va trobar un lloc per a celebrar les juntes i assemblees.

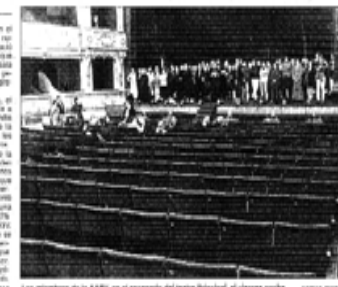
El mateix any de la creació de l'AAPV va néixer també Televisió Valenciana. Els actors i actrius esperaven que la creació d'una televisió autonòmica donara més oportunitats de treballar per dos qüestions principals: d'una banda, es podria crear un sector del doblatge en valencià molt important, si les emissions de pel·lícules, sèries, documentals, dibuixos, etc. es traduïen al valencià, és clar; i, d'altra banda, per la possibilitat de fomentar l'audiovisual valencià amb sèries i llargmetratges. Però malauradament, la professió s'adonà de seguida que a Canal 9 tindrien poques possibilitats de desenvolupar la seua feina. De

CULTURA 20-12-92

La Associació d'Actors del País Valencià impulsà que la representació de «Cabaret» equivoque la marxa del estero en el teatro Principal. Medio centenar de miembros de este colectivo reventaron, a poco de empezar, el musical. Hasta los doce ocuparon el escenario. La compañía se había negado a secundar el parate. Tanto el fugaz como el abandonado al teatro, fueron aliados e incompromisos por parte del público. La obra pudo continuar y acabar a las 2.30 gracias a los técnicos del teatro. Y fue un éxito.

Los actores revientan el estreno de «Cabaret» en el teatro Principal entre gritos del público

EL SUENTANANCIA. El estreno de Cabaret en el teatro Principal ha provocado la marxa del estero por la Asociación de Actores del País Valencià, que han ocupado el escenario en medio de la sala y se negaron a secundar el estreno. Los actores se negaron a secundar el estreno de Cabaret en el teatro Principal, que ha provocado la marxa del estero por la Asociación de Actores del País Valencià, que han ocupado el escenario en medio de la sala y se negaron a secundar el estreno.

Los actores llueven los Narcisos

El sector de profesionales protesta a Teresa Soris i Antònia Martínez

Los actores inician una huelga en el ámbito de los estudios de doblaje y sonorización

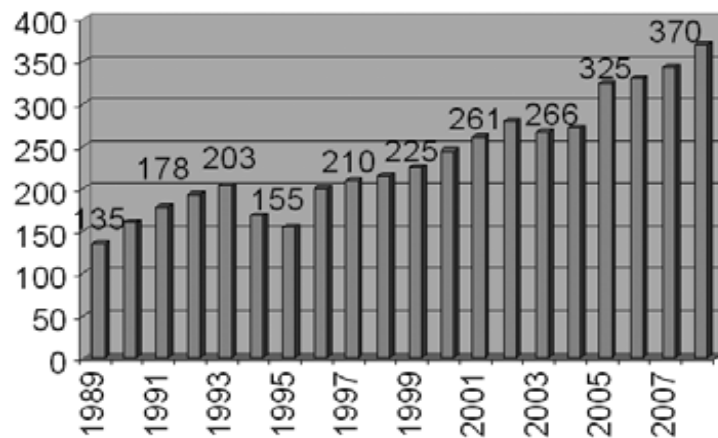
EL PAÍS, Valencia. La Asociación d'Actors del País Valencià (AAPV) y CC OO han convocado una huelga en el sector de doblaje y sonorización, tras la ruptura de las negociaciones del convenio. El paro, convocado para hoy y mañana, afecta a una decena de empresas y a más de 200 profesionales. Según los actores, la Asociación Valenciana d'Estudio de Doblaje i Sonorització (Avedis) preveía que se acepten sus propuestas económicas en bloque. Por su parte, un portavoz de Avedis señaló que, después de tres meses de negociación, no pueden admitir reclamaciones del 50% y el 100% de aumento. Mientras AAPV y CC OO argumentan que en 1990 los actores de doblaje renunciaron al convenio estatal "por considerar que sus costos podrían ser muy graves para las incipientes empresas", Avedis afirma que "la huelga será dura y perjudicará a todos". Según los actores, las condiciones económicas del sector en el País Valencià están por debajo de las estatales en porcentajes del 130% al 33%. Avedis, por su parte, ha dicho que disminuirá a los actores en huelga que cobren el subsidio de desempleo. Dada la peculiaridad del sector, los actores salían del paro para los trabajos y volvían a entrar en él inmediatamente.

grans esperances es va passar a un desencís general. "Televisió Valenciana ha sigut decepcionant des del seu inici", recalca Isabel Requena. Han passat 20 anys, temps més que suficient per a fer un balanç del que ha sigut Televisió Valenciana en aquest sentit i com es pot comprovar no existeix una forta infraestructura ni de doblatge ni de l'audiovisual. I no només en el camp actoral, sinó des d'un punt de vista tècnic o de producció. Altres comunitats autònomes compten a hores d'ara amb un entramat molt més desenvolupat, la qual cosa dóna més possibilitats de treball i de creació a actors, productors, directors, tècnics, guionistes, etc.

I si el doblatge havia sigut un dels motors per a la creació de l'Associació, en aquest camp va ser on es va aconseguir el primer pas importat: la signatura del primer Conveni Col·lectiu Autonòmic de Doblatge (1991). S'havien de regular i igualar les tarifes respecte a altres autonomies i per tal d'aconseguir aquestes demandes, fins i tot, es produïren diverses vagues dels professionals d'aquest sector "amb un suport majoritari", recorda Isabel Requena. Aquest és un clar exemple d'eixe sentiment de solidaritat necessari en l'AAPV, ja que, com recorda la pròpia Isabel "tota pedra fa paret".

Però sens cap dubte, el fet més rellevant, sobretot des del punt de vista mediàtic, va ser la vaga de teatre del 18 de desembre de 1992. Per a eixe dia, l'AAPV havia previst una aturada de totes les representacions que es durien a terme al País Valencià. La raó de la vaga va ser la reducció del pressupost destinat al Centre Dramàtic de la Generalitat Valenciana, reducció que posava en evident perill la producció pública i les ajudes al tea-

Associats

Evolució del nombre d'associats.

Curs organitzat per l'Associació en 2007.

tre. Sense producció al Centre Dramàtic i sense ajudes, la situació per als actors i actrius podria ser molt complicada. "S'estan carregant el teatre públic" era una de les frases més repetides. Eixe divendres s'aturaren les representacions del Rialto, del Talia, de l'Olympia -on estava actuant durant eixos dies la Companyia del Teatre Negre de Praga- i del Teatre Principal. Aquesta última aturada és la que més ressó públic i mediàtic tingué. Era la nit de l'estrena de "Cabaret" al Principal. Durant el dia, els membres de l'Associació havien parlat amb els actors de la companyia perquè no representaren l'obra. Al final, es va arribar a un acord, s'aturaria la representació però es podria reprendre després de la mitjanit, ja que pel contracte que tenia la companyia no podien romandre sense actuar. A la nit, un gran nombre d'associats i associades de l'AAPV s'apropà fins al Principal, pagà l'entrada i ocupà la seua butaca al teatre. En uns dels canvis d'escena, els membre de l'AAPV deixaren les seues localitats i pujaren a l'escenari. Va ser un moment de desconcert per al públic. Es va llegir un manifest explicant el motiu de la vaga. Alguns espectadors van romandre a les seues cadires, altres marxaren i uns altres esperaren al bar. Finalment, passada la mitjanit, es reprengué la representació de "Cabaret". Amb la vaga s'aconseguí, almenys, obrir un període de diàleg entre el sector teatral i els organismes públics per a valorar i tractar la situació del teatre del moment.

Segona etapa: 1993-1994

Aquesta segona etapa de l'AAPV s'encetà amb una renovació de la Junta Directiva. El més significatiu d'aquests anys van ser la vaga estatal i la signatura d'un nou Conveni Col·lec-

Protesta davant del teatre Principal.

tiu Autonòmic de Doblatge. I també la baixada d'associats. Fins a eixe moment, el nombre d'afiliats augmentava gradualment cada any però, sobtadament, l'any 1994 el nombre de membres de l'Associació va descendir. "La baixa d'associats va ser perquè alguns pensaven que a l'AAPV no es parlava de teatre i només se centrava en el doblatge", afirma Pilar Almeria. Aquesta baixada d'associats va tindre també el seu ressó a finals d'any. Al mes de desembre, els membres de la Junta van dimitir en bloc per "la manca de recolzament" de la resta de membres de l'Associació.

Precisament, el 94 també va ser l'any en el qual el Centre Dramàtic es transformà en Teatres de la Generalitat Valenciana. Molts actors i actrius afirmen que aquest canvi va perjudicar al teatre valencià. "Es va perdre l'embranchida en la producció pròpia, que era l'objectiu fonamental del Centre Dramàtic, i començà a créixer la gestió de coproduccions, produccions delegades i d'exhibició aliena", argumenta Pep Ricart. En aquesta mateixa línia, Teresa Lozano afirma que Teatres de la Generalitat Valenciana no ha tingut mai "cap línia de treball", la qual cosa ha provocat que la professió no haja pogut gaudir i aprendre "de mestres del teatre". I una conseqüència directa de la pràctica desaparició de la producció pròpia va ser la proliferació d'un gran nombre de noves companyies creades per actors i actrius que fins aleshores no havien tingut la necessitat de constituir-se en empresa.

Tercera etapa: 1995-2000

L'any 1995 es pot considerar un any de transició per a l'AAPV. Després de la dimissió en bloc de l'anterior, es va formar una Junta Gestora que treballà durant tot eixe any fins que es va triar una nova Junta Directiva. L'any 95 també acabà amb un nou descens d'associats, de 168 es va passar a 155.

D'aquesta tercera etapa, són diversos els fets principals: d'una banda, el canvi d'estatuts i de nom (1997), d'altra, la creació de la FEVA i, per últim, la integració de l'AAPV en OSAAEE (2000). En quant als canvis estatutaris, les principals modificacions van ser la composició de la Junta Directiva i la manera de triar-la, les atribucions dels seus membres, la creació d'una Comissió Executiva i, com s'ha comentat adés, el canvi de nom. Respectant les inicials originals, l'Associació d'Actors del País Valencià passà a dir-se Associació d'Actors i Actrius Professionals Valencians.

D'altra banda, l'AAPV pertanyia a la Federació de Unió de Actores del Estado Español (FUAAE) des de 1989. Per divisions internes dins d'aquesta Federació, l'AAPV formà -amb les associacions d'actors i actrius de Catalunya, Euskadi, Balears i Aragó- OSAAEE (Organización de Sindicatos de Actores y Actrices del Estado Español). Aquesta institució va néixer per unificar esforços i reivindicacions en matèria de normativa laboral, de la Seguretat Social, formació contínua, per a compartir experiències i, com recorda Isabel Requena: "Havíem de pertànyer a una associació estatal per a tindre la possibilitat de negociar convenis a aquest nivell".

Reunió de la Plataforma de les Arts Escèniques.

Presentació de la sisena edició de la Guia d'Actors i Actrius.

Un altre fet destacat d'aquesta etapa es produí un any abans de l'aparició d'OSAAEE, és a dir, l'any 1999. A partir d'aquesta data l'AAPV compta amb membres al Consell Rector de Teatres de la Generalitat Valenciana. A més a més, també es realitzen diferents protestes davant de TGV.

La creació de la FEVA, fortament impulsada per l'AAPV, va suposar la unió de bon començament de tots els professionals i empreses del món de l'Audiovisual. Molt prompte, però, es va veure que a les empreses els incomodava compartir objectius amb els treballadors i en un interès purament econòmicista, van crear la seua pròpia i exclusiva associació. En aquesta època, també cal destacar que AISGE obrí la seua a València, una antiga reivindicació de l'AAPV.

Quarta etapa: 2001-2009

És una època caracteritzada per les reivindicacions i protestes front a TGV, TVV, l'IVAC, la Conselleria de Cultura, l'Ajuntament de València, etc. Unes vegades públicament i d'altres en els despatxos o els consells rectors de l'organisme corresponent. També cal recordar les negociacions del Conveni de Teatre amb AVETID i del Conveni de Doblatge amb AVE-DIS.

Per fi TVV ha començat a produir ficció amb certa regularitat, encara que escassa. "Han hagut de passar molts anys des de la seua creació per a trobar un vincle productiu que demostre que tenim una professió potent, formada i capacitada per a treballar en el mitjà audiovisual", afirma Carles Alberola.

Sobre TGV Aureli Delgado opina que hauria de mirar "un poc més cap a casa i fomentar la producció pròpia, la creació i l'exhibició de nous autors valencians", i afegeix "cal prestar també atenció als nous llenguatges teatrals".

Una de les principals lluites d'aquests últims anys ha sigut al camp del doblatge. L'any 2002 l'AAPV va presentar denúncies davant la Inspecció de Treball contra els estudis de doblatge per incompliment de la normativa laboral i de la SS. Aquest conflicte encara no està resolt, però sembla que prompte els tribunals donaran una solució jurídica. Pel que fa a la xifra d'associats, des de l'any 95 el nombre s'havia incrementat fins al 2002, però en 2003 es produïren unes quantes baixes d'actors de doblatge. I des d'aleshores, any rere any, el nombre d'afiliats ha crescut fins a situar-se en els 370 actuals.

En aquest sentit l'AAPV es troba actualment més estabilitzada que mai. És impossible saber on o com estarà l'Associació quan passen altres vint anys però, ara per ara es continuen organitzant cursos per a actors, informant i resolent dubtes i, sobretot, defensant els actors i actrius en els seus drets. "La tasca informativa de l'Associació es impagable ja que t'assabentes de coses que sense ella no sabries. Per aquesta raó nosaltres aconsellem als nous actor que arriben a la companyia que s'informen sobre l'AAPV", afirmen Amparo Mayor i Eduardo Zamanillo.

Portades de la Guia d'Actors i Actrius de 1991, 2000 i 2005.

Tal volta, el que sí que ha canviat en aquest vint anys és l'esperit de solidaritat i germanor del començament. Potser aquest canvi és el reflex de la societat actual, on l'individualisme i els interessos econòmics han arribat a tots els racons, fins i tot a la cultura. "Tinc l'esperança que açò canvie algun dia i s'acabe amb aquest neoliberalisme, amb aquest l'individualisme i l'avarícia de certa gent", explica Paco Alegre.

La guia, els premis, les seus...

La Guia d'Actors i Actrius s'ha convertit en una eina de referència pels professionals i empreses valencianes. La seua primera aparició va ser l'any 1991. La segona es va retardar un poc en el temps i no va veure la llum fins a 1996, i des d'aleshores, la seua publicació s'ha produït cada dos o tres anys (1998, 2000, 2002, 2005). El nombre d'actors i actrius que "han posat la foto" a la guia ha crescut en cada nova edició. En l'última són més de 300. A més a més, el nombre de referències ha augmentat fins més de tres mil. A hores d'ara qui vullga trobar un actor, actriu, productor, empresa, tècnic, músic, etc, ho té a l'abast d'un *click*, ja que a banda d'imprimir la guia en paper, està penjada a la web de l'AAPV.

En quant als premis i les festes ja es lliuraven i celebraven des de l'inici de l'Associació. El Premi Narcís es lliura cada any en reconeixement a aquella persona o entitat que ha treballat i ha aportat el seu treball a favor del fet teatral. És un reconeixement de companys a companys. Encara que els premis no sempre han tingut aquest sentit, ha variat durant el temps. A principis dels noranta es lliuraven premis de caràcter positiu i negatiu. Altres anys els premis s'han atorgat per categories: millor actor de teatre, millor actriu de televisió... En els últims anys es marca un línia més regular:

Programes de mà de la festa (1990, 2001, 2007).

Fins arribar a la seu de la plaça de l'Ajuntament, l'AAPV ha passat per diversos locals de la ciutat de València. De les primeres reunions, un tant nòmades, ja que es celebraven o es podia en aquell moment com per exemple a la Sala Moratin, CC.OO. o La Claca, es va passar a locals llogats al carrer Pare Rico, Túria o Doctor Montserrat. És curiós que alguns actors i actrius recorden que van dur cadires o taules de sa casa per a condicionar mínimament els locals. El lloguer d'aquest últim local era molt car, pel que s'hagué de buscar un de nou, que va ser un pis a la

Gran Via Germanies. A l'any 1998, n'hi hagué una altra mudança, en aquest cas a Convent de Santa Clara. I l'última, tres anys més tard, al 2001, per a romandre des d'aleshores a la seu actual.

No es pot deixar de banda una altra eina de l'Associació i que ara mateix la tens entre les mans, però l'Equilibrà va tindre diversos precedents. La primera revista de l'AAPV va ser FUAC!!! (dirigida per Carles Pons) i després es va crear el Butlletí, publicat entre 1996 i 2003. Altres eines de comunicació molt importants són l'Agenda Setmanal i la web www.aapv.net. L'Equilibrà va nàixer l'any 2003, aquest és el número 17. Per les seues pàgines han passat opinions, notícies, reivindicacions, actors, actrius, directors... Com sempre sabeu que teniu la possibilitat de participar-hi en qualsevol moment perquè es troba al vostre servei.

Portades de la primera edició de FUAC!!!, del Butlletí i del número 1 de l'Equilibrà.